

КОНВЕНЦИЈА О ПРАВИМА ОСОБА С ИНВАЛИДИТЕТОМ

ПРЕАМБУЛА

Државе потписнице ове Конвенције,

- (а) *Позивајући се* на принципе проглашене у Повељи Уједињених нација којима се признају урођено достојанство, једнака и неотуђива права свих чланова људске породице као основе слободе, правде и мира у свијету,
- (б) *Признајући* да су у Општој декларацији о правима човјека и у међународним документима о људским правима Уједињене нације прогласиле и сложиле се да свако има сва права и слободе наведене у тим документима, без разлике по било којој основи,
- (ц) *Потврђујући* универзалност, недјеливост и међузависност свих људских права и основних слобода, као и потребу да се особама с инвалидитетом гарантује њихово пуно уживање без дискриминације,
- (д) *Подсјећајући се и* Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Међународног пакта о грађанским и политичким правима, Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, Конвенције о укидању свих облика дискриминације жена, Конвенције против мучења и других облика окрутног, нехуманог и понижавајућег поступања или кажњавања, Конвенције о правима дјетета, те Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица,
- (е) *Признајући* да је инвалидитет развојни процес, те да инвалидитет настаје као резултат дјеловања особа с инвалидитетом и препрека које произлазе из стајалишта њихове околине, те из препрека које постоје у околини, а које спрјечавају њихово потпуно и дјелотворно судјеловање у друштву равноправно с другим члановима тог друштва,
- (ф) *Признајући* важност принципа и смјерница за провођење политике садржаних у Свјетском програму акције за особе с инвалидитетом и у Стандардним правилима о изједначавању могућности за особе с инвалидитетом у погледу утицаја на промовисање, формулисање и процјену политика, планова, програма и активности на државном, регионалном и међународном нивоу, како би се још више изједначиле могућности за особе с инвалидитетом,
- (г) *Наглашавајући* важност пуног укључивања питања инвалидитета у све релевантне стратегије одрживог развоја,

- (x) *Признајући* такође да дискриминација било које особе на основу инвалидитета представља повреду урођеног достојанства и вриједности човјека,
- (и) *Признајући* надаље различитости особа с инвалидитетом,
- (ј) *Признајући* потребу унапрјеђења и заштите људских права свих особа с инвалидитетом, укључујући и оне којима је потребна већа потпора,
- (к) *Забринуте* што се особе с инвалидитетом, упркос овим различитим инструментима и настојањима, и даље суочавају с баријерама свом судјеловању као равноправних чланова друштва, као и са кршењима својих људских права у свим дијеловима свијета,
- (л) *Признајући* важност међународне сарадње у унапрјеђењу животних услова особа с инвалидитетом у свим земљама, а посебно земљама у развоју,
- (м) *Наглашавајући* вриједне постојеће и потенцијалне доприносе особа с инвалидитетом цјелокупном благостању и различитости њихових заједница, као и да ће промовисање пуног уживања људских права и основних слобода од стране особа с инвалидитетом и пуно судјеловање особа с инвалидитетом резултовати њиховим снажнијим осјећајем припадања друштву, те значајним напретком у људском, социјалном и економском развоју њихових друштава, те искорјењивањем сиромаштва,
- (н) *Признајући* важност личне аутономије и независности особа с инвалидитетом, укључујући и слободу избора,
- (о) *Сматрајући* да особе с инвалидитетом требају имати могућност да активно буду укључене у процесе доношења одлука везаних за политике и програме, посебно оне који их се директно тичу,
- (п) *Забринуте* због тешких услова с којима се суочавају особе с инвалидитетом, које су изложене вишеструким или тешким облицима дискриминације на основу расе, боје коже, пола, језика, вјере, политичких или других увјерења, националног или социјалног поријекла, имовинског статуса, рођења, старосне доби или неког другог статуса,
- (q) *Признајући* да су жене и дјевојчице с инвалидитетом често изложене већем ризику од насиља, озљеђивања или злостављања, запостављања или несавјесног поступања, малтретирања или изабљивања, како у својим домовима, тако и изван њих,
- (р) *Признајући* да дјеца с инвалидитетом требају у потпуности уживати сва људска права и основне слободе равноправно с другом дјецом, те

подсјећајући на обавезе које су у том смислу преузеле државе потписнице Конвенције о правима дјетета,

- (c) *Наглашавајући* потребу за укључивањем родне и полне перспективе у све напоре усмјерене ка промовисању пуног уживања људских права и основних слобода особа с инвалидитетом,
- (t) *Истичући* чињеницу да већина особа с инвалидитетом живи у условима сиромаштва, и препознајући у том смислу хитну потребу за рјешавањем проблема негативног утицаја сиромаштва на особе с инвалидитетом,
- (y) *Имајући на уму* да су услови мира и сигурности, засновани на пуном поштивању циљева и принципа садржаних у Повељи УН и поштивање мјеродавних докумената о људским правима неопходни за пуну заштиту особа с инвалидитетом, посебно за вријеме оружаних сукоба и стране окупације,
- (v) *Признајући* важност могућности приступа физичком, социјалном, економском и културном окружењу, здравственој заштити и образовању, информацијама и комуникацији, како би се особама с инвалидитетом омогућило пуно уживање свих људских права и основних слобода,
- (w) *Схваћајући* да је појединац, имајући обавезе према другим појединцима и према заједници којој припада, дужан улагати све напоре за промовисање и поштивање права признатих у Међународном закону о људским правима,
- (x) *Увјерене* да је породица природна и основна јединица друштва, те да има право на заштиту друштва и државе, а да особе с инвалидитетом и чланови њихових породица требају добијати потребну заштиту и помоћ, како би се породицама омогућило да придоносе пуном и равноправном уживању права особа с инвалидитетом,
- (y) *Увјерене* да ће свеобухватна и интегрална међународна конвенција о унапрјеђењу и заштити права и достојанства особа с инвалидитетом значајно допринијети исправљању врло неповољног социјалног положаја особа с инвалидитетом, те да ће унаприједити њихово судјеловање у грађанским, политичким, економским, социјалним и културним областима живота уз једнаке могућности, како у земљама у развоју, тако и у развијеним земљама,

Сагласиле су се о следећем:

Члан 1. СВРХА

Сврха ове Конвенције је унапрјеђење, заштита и обезбјеђење пуног и равноправног уживања свих људских права и основних слобода особа с инвалидитетом, и унапрјеђивање поштивања њиховог урођеног достојанства.

Особе с инвалидитетом укључујући особе са дуготрајним физичким, менталним, интелектуалним или осјетилним оштећењима, које у интеракцији с различитим баријерама могу ометати њихово пуно и дјелотворно судјеловање у друштву равноправно с осталим члановима тог друштва.

Члан 2. ДЕФИНИЦИЈЕ

За потребе ове Конвенције:

“Комуникација” обухваћа језике, приказивање текста, Брајлово писмо, тактилну комуникацију, крупну штампу, приступачне мултимедијалне садржаје, писани облик, звучне записе, обични језик, личне читаче, аугментативне и алтернативне начине, средства и облике комуникације, укључујући приступачне информацијске и комуникацијске технологије.

“Језик” обухваћа говорене и знаковне језике, те друге облике неговорених језика.

“Дискриминација на основу инвалидитета” значи свако разликовање, искључивање или ограничавање на основу инвалидитета, чија су сврха или посљедица умањивање или поништавања признања, уживања или кориштења свих људских права и основних слобода, равноправно с другим особама, на политичком, економском, социјалном, културном, друштвеном и сваком другом подручју. Она укључује све облике дискриминације, укључујући ускраћивање разумне прилагодбе.

“Разумна прилагодба” значи потребне и одговарајуће измјене и прилагодбе које не намећу неразмјеран или непримјерен терет, потребне у конкретном случају, како би се обезбједило да особе с инвалидитетом равноправно с другим особама уживају и користе сва људска права и основне слободе.

“Универзални дизајн” значи обликовање производа, окружења, програма и услуга тако да их у највећој могућој мјери могу користити све особе, без потребе прилагођавања или посебног обликовања. “Универзални дизајн” не искључује, када је то потребно, помоћне направе за одређене групе особа с инвалидитетом.

Члан 3. ОПШТИ ПРИНЦИПИ

Основни принципи ове Конвенције су:

- (а) Поштивање урођеног достојанства, личне аутономије, укључујући слободу избора и независност особа;
- (б) Недискриминација;
- (ц) Пуно и дјелотворно судјеловање и укључивање у друштво;
- (д) Поштивање разлика и прихватање особа с инвалидитетом као дијела људске различитости и човјечности;
- (е) Једнакост могућности;
- (ф) Приступачност;
- (г) Једнакост мушкараца и жена;
- (х) Поштивање способности развоја дјете с инвалидитетом и поштивање права дјете с инвалидитетом на очување властитог идентитета.

Члан 4. ОПШТЕ ОБАВЕЗЕ

1. Државе потписнице обавезују се обезбједити пуно остваривање свих људских права и основних слобода за особе с инвалидитетом без дискриминације на основу инвалидитета. С тим циљем, државе потписнице се обавезују да ће:
 - (а) прихватити законодавне, управне и друге мјере за провођење права признатих овом Конвенцијом;
 - (б) подузети све одговарајуће мјере, укључујући законодавне, за измјену или укидање постојећих закона, прописа, обичаја и праксе који представљају дискриминацију особа с инвалидитетом;
 - (ц) узети у обзир заштиту и промовисање људских права особа с инвалидитетом у свим политикама и програмима;
 - (д) суздржати се од укључивања у било који поступак или праксу који су протурјечни овој Конвенцији, те обезбједити да јавне власти и институције дјелују у складу с овом Конвенцијом;

- (е) подузети све одговарајуће мјере како би се уклонила дискриминација на основу инвалидитета од стране било које особе, организације или приватног предузећа;
 - (ф) проводити или промовисати истраживање и развој универзално обликованих роба, услуга, опреме и простора, како је дефинисано чланом 2 ове Конвенције, а које би изискивале минималне прилагодбе и најмање трошкове, како би се удовољило специфичним потребама особа с инвалидитетом, промовисала њихова доступност и кориштење, те промовисало универзално обликовање у изради стандарда и смјерница;
 - (г) проводити или промовисати истраживање и развој, те промовисати доступност и употребу нових технологија, укључујући информацијске и комуникацијске технологије, помагала за кретање, уређаја и потпорних технологија погодних за особе с инвалидитетом, дајући предност технологијама израђеним по приступачним цијенама;
 - (х) пружати особама с инвалидитетом доступне информације о помагалима за кретање, уређајима и потпорним технологијама, укључујући нове технологије као и друге облике помоћи, службе потпоре, опрему и просторе;
 - (и) промовисати обуку стручњака и особља које ради с особама с инвалидитетом у подручју права признатих овом Конвенцијом, како би што боље пружали помоћ и услуге гарантоване споменутиим правима.
2. У погледу економских, социјалних и културних права, свака држава потписница обавезује се подузети мјере уз највећу могућу употребу расположивих ресурса, и гдје је потребно, у оквиру међународне сарадње, како би се поступно постигло пуно остваривање тих права, не занемарујући оне обавезе садржане у овој Конвенцији које су непосредно примјенљиве према међународном праву.
 3. Приликом израде и провођења законских прописа и политике за provedбу ове Конвенције, као и у другим процесима доношења одлука везаних за особе с инвалидитетом, државе потписнице ће се редовно консултовати са, и активно укључити особе с инвалидитетом, укључујући дјецу с инвалидитетом, преко организација које их представљају.
 4. Ништа у овој Конвенцији неће утицати на одредбе које су повољније за остваривање права особа с инвалидитетом, а које се могу налазити у прописима државе потписнице или у међународно-правним прописима на снази за ту државу. Нема ограничавања или укидања било којег људског

права и основне слободе признатих или постојећих у било којој држави потписници ове Конвенције на основу закона, конвенција, прописа или обичаја, под изговором да ова Конвенција не признаје та права или слободе или да их признаје у мањем опсегу.

5. Одредбе ове Конвенције односе се на све дијелове савезних држава, без икаквих ограничења или изузетака.

Члан 5.

РАВНОПРАВНОСТ И НЕДИСКРИМИНАЦИЈА

1. Државе потписнице признају да су све особе једнаке пред законом, те да имају једнако право, без икакве дискриминације, на законску заштиту и уживање законских повластица.
2. Државе потписнице забрањују било какву дискриминацију на основу инвалидитета и гарантују особама с инвалидитетом једнаку и дјелотворну заштиту од сваке дискриминације.
3. Да би унаприједиле равноправност и укинуле дискриминацију, државе потписнице ће подузети све одговарајуће кораке да обезбједи разумну прилагодбу.
4. Посебне мјере неопходне за убрзавање или постизање стварне равноправности особа с инвалидитетом неће се сматрати дискриминацијом у смислу одредби ове Конвенције.

Члан 6.

ЖЕНЕ С ИНВАЛИДИТЕТОМ

1. Државе потписнице признају да су жене и дјевојке с инвалидитетом изложене вишеструкој дискриминацији, те ће у том смислу подузети мјере како би им се обезбједило пуно и равноправно уживање свих њихових људских права и основних слобода.
2. Државе потписнице подузеће све одговарајуће мјере како би обезбједиле пуни развој, напредак и јачање положаја жена у циљу гарантовања кориштења и уживања људских права и основних слобода наведених у овој Конвенцији.

Члан 7.

ДЈЕЦА С ИНВАЛИДИТЕТОМ

1. Државе потписнице подузеће све потребне мјере како би обезбједиле да дјеца с инвалидитетом потпуно уживају сва људска права и основне слободе равноправно с другом дјецом.

2. У свим акцијама које се односе на дјецу с инвалидитетом првенствена пажња бит ће посвећена најбољем интересу дјетета.
3. Државе потписнице обезбједиће да дјеца с инвалидитетом имају право слободно изразити своје ставове о свим питањима која их се тичу, а њихови ставови размотриће се с обзиром на њихову доб и зрелост, равноправно с другом дјецом, те ће им у остваривању тога права бити пружена помоћ у складу с инвалидитетом и узрастом.

Члан 8. ПОДИЗАЊЕ СВИЈЕСТИ

1. Државе потписнице се обавезују усвојити тренутачне, дјелотворне и одговарајуће мјере у сврху:
 - (а) подизања свијести цијелог друштва, укључујући и на нивоу породице, о особама с инвалидитетом, као и унапрјеђивања поштивања њихових права и достојанства;
 - (б) борбе против стереотипа, предрасуда и штетних поступака према особама с инвалидитетом на свим подручјима живота, укључујући оне засноване на полу и доби;
 - (ц) подизање свијести о способностима и доприносу особа с инвалидитетом.
2. Мјере за постизање наведених циљева укључују:
 - (а) Покретање и одржавање дјелотворних кампања подизања свијести јавности осмишљених тако да:
 - (и) потичу спремност прихваћања права особа с инвалидитетом;
 - (ии) промовишу позитивно гледање на особе с инвалидитетом и већи степен друштвене свијести о особама с инвалидитетом;
 - (иии) промовишу признавање вјештина, заслуга, способности и доприноса особа с инвалидитетом на радном мјесту и тржишту рада;
 - (б) Поттицати изградњу ставова којима се поштују права особа с инвалидитетом на свим нивоима образовног система, укључујући сву дјецу од ране доби;
 - (ц) Подстицање свих средстава јавног информисања да особе с инвалидитетом приказују у складу с циљевима ове Конвенције;

- (д) Промовисање програма обуке за подизање нивоа свијести о особама с инвалидитетом и њиховим правима.

Члан 9. ПРИСТУПАЧНОСТ

1. Како би се особама с инвалидитетом омогућило независно живљење и потпуно судјеловање у свим подручјима живота, државе потписнице ове Конвенције подузимају одговарајуће мјере како би им обезбједиле приступ, на равноправној основи с другим особама, изграђеном окружењу, превозу, информацијама и комуникацијама, укључујући информацијске и комуникацијске технологије и системе, као и осталој опреми, просторима и услугама намијењеним јавности, како у урбаним тако и у руралним подручјима. Те мјере, које укључују идентификацију и уклањање препрека и баријера приступачности, односе се, између осталог на:
 - (а) грађевине, путеве, превоз и друге затворене и отворене просторе, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене установе и радна мјеста;
 - (б) информације, комуникације и друге услуге, укључујући електроничке услуге и службе хитних интервенција.
2. Државе потписнице такође ће подузети одговарајуће мјере ради:
 - (а) развијања, ширења и праћења провођења минималних стандарда и смјерница за приступачност простора и услуга отворених или намијењених јавности;
 - (б) обезбјеђивања да приватна правна лица која пружају просторе, средства и услуге отворене или намијењене јавности воде рачуна о свим аспектима приступачности за особе с инвалидитетом;
 - (ц) пружања обуке свим релевантним субјектима и актерима о питањима приступачности с којима се суочавају особе с инвалидитетом;
 - (д) обезбјеђивања натписа на Брајловом писму и у лако читљивом и разумљивом облику у зградама и другим просторима отвореним за јавност;
 - (е) обезбјеђивања облика личне помоћи и посредника, укључујући водиче, читаче и тумаче знаковног језика, како би се олакшао приступ јавним објектима и просторима отвореним за јавност;

- (ф) промовисања других одговарајућих облика помоћи и подршке особама с инвалидитетом, како би им се обезбједио приступ информацијама;
- (г) промовисања приступачности особама с инвалидитетом нових информационих и комуникационих технологија и система, укључујући Интернет;
- (х) промовисања обликовања, развоја, производње и дистрибуције доступних информационих и комуникационих технологија и система у раној фази, тако да те технологије и системи постану приступачни уз минималне трошкове;

Члан 10. ПРАВО НА ЖИВОТ

Државе потписнице поново потврђују да сва људска бића имају урођено право на живот, те ће подузимати све потребне мјере како би обезбједиле дјелотворно уживање тог права особама с инвалидитетом, равноправно с другим особама.

Члан 11. РИЗИЧНЕ СИТУАЦИЈЕ И ХУМАНИТАРНА КРИЗНА СТАЊА

Државе потписнице ће подузети, у складу са својим обавезама према међународном праву, укључујући одредбе међународног хуманитарног права и међународног права о људским правима, све потребне мјере како би обезбједиле заштиту и сигурност особа с инвалидитетом у ризичним ситуацијама, укључујући ситуације оружаних сукоба, хуманитарних криза и природних катастрофа.

Члан 12. ЈЕДНАКОСТ ПРЕД ЗАКОНОМ

1. Државе потписнице поново потврђују да особе с инвалидитетом имају право свуда на признање правне и пословне способности.
2. Државе потписнице прихваћају да особе с инвалидитетом у свим подручјима живота уживају правну и пословну способност равноправно с другим особама.
3. Државе потписнице ће подузети одговарајуће мјере да особама с инвалидитетом обезбједи потребну помоћ за остваривање њихове правне и пословне способности.
4. Државе потписнице обезбјеђују да све мјере које се односе на уживање правне и пословне способности предвиђају одговарајуће и дјелотворне механизме заштите који ће спрјечавати злоупотребу, у складу с одредбама

међународног права о људским правима. Ти механизми заштите ће обезбједити да мјере које се односе на уживање правне и пословне способности поштују права, вољу и склоности те особе, да се искључи сукоб интереса и злоупотреба утицаја, да су пропорционалне и прилагођене околностима у којима се налази та особа, да се примјењују у најкраћем могућем времену, те да подлијежу редовној ревизији надлежног, независног и непристрасног тијела власти или судског тијела. Механизми заштите су пропорционални степену у ком такве мјере утичу на права и интересе особе.

5. У складу с одредбама овог члана, државе потписнице подузеће одговарајуће и дјелотворне мјере како би обезбједиле једнако право особама с инвалидитетом да посједују или насљеђују имовину, да контролишу своје финансијске послове и имају једнак приступ банковним кредитима, хипотекама и другим облицима финансијског кредитирања; те ће обезбједити да особама с инвалидитетом не буде произвољно одузета имовина.

Члан 13. ПРИСТУП ПРАВДИ

1. Државе потписнице обезбједиће дјелотворан приступ правди особама с инвалидитетом, равноправно с другим особама, укључујући обезбјеђење погодности примјерених доби, како би се олакшала њихова стварна улога као директних и индиректних учесника, укључујући и улогу свједока, у свим судским поступцима, укључујући истражни поступак и друге претходне фазе поступка.
2. Како би помогле у обезбјеђивању дјелотворног приступа правди особама с инвалидитетом, државе потписнице промовишу одговарајућу обуку особа које раде у правосуђу, укључујући полицију и затворско особље.

Члан 14. СЛОБОДА И СИГУРНОСТ ОСОБЕ

1. Државе потписнице обезбједиће да особе с инвалидитетом, равноправно с другим особама:
 - (а) уживају право на личну слободу и безбједност;
 - (б) нису незаконито или произвољно лишене слободе, да свако лишавање слободе буде у складу са законом, те да ни у којем случају постојање инвалидитета не оправдава лишавање слободе.
2. Уколико особе с инвалидитетом буду лишене слободе у неком поступку, државе потписнице обезбјеђују да им се, на равноправној основи с другим особама, гарантују права у складу с међународним правом о људским

правима, те да ће се са њима поступати у складу с циљевима и принципима ове Конвенције, укључујући обезбјеђење разумне прилагодбе.

Члан 15.

СЛОБОДА ОД МУЧЕЊА ИЛИ ОКРУТНОГ, НЕЧОВЈЕЧНОГ ИЛИ ПОНИЖАВАЈУЋЕГ ПОСТУПАЊА ИЛИ КАЖЊАВАЊА

1. Ниједна особа не смије бити подвргнута мучењу или окрутном, нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању. Посебно, нико не смије бити подвргнут медицинским или знанственим експериментима без свог слободног пристанка.
2. Државе потписнице подузеће све дјелотворне законске, управне, правосудне или друге мјере како би спријечиле да особе с инвалидитетом на равноправној основи с другима буду подвргнуте мучењу или окрутном, нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању.

Члан 16.

СЛОБОДА ОД ИЗРАБЉИВАЊА, НАСИЉА И ЗЛОСТАВЉАЊА

1. Државе потписнице подузеће све прикладне законске, управне, социјалне, образовне и друге мјере како би заштитиле особе с инвалидитетом од свих облика израбљивања, насиља и злостављања, укључујући и њихове родно засноване аспекте, како у њиховом дому, тако и изван њега.
2. Државе потписнице ће такође подузети све одговарајуће мјере како би спрјечавале израбљивање, насиље и злостављање обезбјеђујући, између осталог, одговарајуће облике помоћи и потпоре особама с инвалидитетом и њиховим породицама и скрбницима, укључујући и пружање информација и едукацију о томе како избјећи, препознати и пријавити случајеве насиља и злостављања. Државе потписнице ће обезбједити да услуге заштите узму у обзир специфичности доби, пола и инвалидитета.
3. Како би спријечиле појаву свих облика израбљивања, насиља и злостављања, државе потписнице обезбједиће дјелотворан надзор од стране независних тијела свих објеката и програма намијењених особама с инвалидитетом.
4. Државе потписнице ће подузети све потребне мјере промовисања физичког, когнитивног и психолошког опоравка, рехабилитације и социјалне реинтеграције особа с инвалидитетом које су биле жртве било којег облика израбљивања, насиља или злостављања, укључујући и обезбјеђивање услуга заштите. Такав опоравак и реинтеграција одвијат ће се у окружењу које подстиче здравље, добробит, самопоштовање,

достојанство и независност особе, водећи рачуна о специфичностима потреба доби и пола.

5. Државе чланице усвојиће дјелотворно законодавство и политику, укључујући прописе и политику усмјерене на жене и дјецу, како би обезбједиле да се случајеви изабљивања, насиља и злостављања особа с инвалидитетом идентификују, истраже, и кад је примјерено, процесуирају.

Члан 17. ЗАШТИТА ИНТЕГРИТЕТА ОСОБЕ

Свака особа с инвалидитетом има право на поштивање свог физичког и менталног интегритета равноправно с другим особама.

Члан 18. СЛОБОДА КРЕТАЊА И ДРЖАВЉАНСТВО

1. Државе потписнице признају особама с инвалидитетом право на слободу кретања, на слободу избора мјеста становања и на држављанство, равноправно с другим особама, укључујући путем обезбјеђивања да особе с инвалидитетом:
 - (а) имају право стицања и промјене држављанства, и држављанство им се не може одузети произвољно или на основу инвалидитета;
 - (б) нису лишене, на основу инвалидитета, права стицања, посједовања или кориштења исправа о држављанству или других идентификацијских документа, или кориштења релевантних поступака, као што су имиграцијски поступци, који могу бити потребни како би се тим особама олакшало кориштење права на слободу кретања;
 - (ц) имају слободу напустити било коју земљу, укључујући и своју властиту;
 - (д) нису лишене, произвољно или на основу свог инвалидитета, права уласка у властиту земљу.
2. Дјеца с инвалидитетом морају бити уписана одмах по рођењу, и од рођења имају право на име, право на стицање држављанства и, у мјери у којој је то могуће, право да знају ко су им родитељи, те да се они о њима старају.

Члан 19.
НЕЗАВИСНО ЖИВЉЕЊЕ И УКЉУЧЕНОСТ У ЗАЈЕДНИЦУ

Државе потписнице ове Конвенције признају једнако право свим особама с инвалидитетом на живот у заједници, с правом избора једнаким као и за друге особе, те подузимају дјелотворне и одговарајуће мјере како би олакшале особама с инвалидитетом потпуно уживање овог права и њихово пуно укључивање и судјеловање у заједници, укључујући и обезбјеђивање да:

- (а) особе с инвалидитетом имају могућности избора свог мјеста становања, гдје и с ким ће живјети, равноправно с другим особама, те да нису приморане живјети по одређеном програму;
- (б) особе с инвалидитетом имају приступ низу служби потпоре у својим домовима, установама за смјештај и другим службама за потпору у локалној заједници, укључујући личну асистенцију потребну за потпору живљењу и укључивању у заједницу, и спрјечавање изолације или искључености из заједнице;
- (ц) услуге у локалној заједници, опрема и простори намијењени општој популацији доступни су на равноправној основи особама с инвалидитетом и у складу су с њиховим потребама.

Члан 20.
ЛИЧНА ПОКРЕТЉИВОСТ

Државе потписнице подузеће дјелотворне мјере како би обезбједиле личну покретљивост, с највећом могућом независношћу за особе с инвалидитетом, укључујући:

- (а) олакшавање личне покретљивости особа с инвалидитетом на начин и у вријеме по њиховом избору, те уз приступачне трошкове;
- (б) олакшавање приступа особама с инвалидитетом квалитетним помагалима за кретање, направама, помоћним технологијама и облицима личне помоћи и посредницима, укључујући њихову доступност по приступачним цијенама;
- (ц) обезбјеђење обуке у вјештинама кретања особама с инвалидитетом, и специјализованом особљу које ради с особама с инвалидитетом;
- (д) подстицање субјеката који производе помагала за покретљивост, направе и помоћне технологије да узму у обзир све аспекте покретљивости особа с инвалидитетом.

Члан 21.
СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА И МИШЉЕЊА,
И ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА

Државе потписнице подузеће све одговарајуће мјере како би обезбједиле да особе с инвалидитетом могу користити своје право на слободу изражавања и мишљења, укључујући и слободу тражења, примања и ширења информација и идеја, равноправно с другим особама, кроз све облике комуникације према њиховом избору, како је дефинисано чланом 2 ове Конвенције, укључујући и следеће:

- (а) пружање особама с инвалидитетом информација намијењених општој популацији у приступачним облицима, те технологија прикладних за различите врсте инвалидитета, праводобно и без додатних трошкова;
- (б) прихватање и олакшавање употребе у службеним комуникацијама знаковног језика, Брајловог писма, аугментативне и алтернативне комуникације, и свих других доступних средстава, начина и облика комуникације, према избору особа с инвалидитетом;
- (ц) залагање да приватне правне особе које пружају услуге јавности, укључујући и услуге преко интернета, пружају информације и услуге у приступачним облицима које могу користити особе с инвалидитетом;
- (д) подстицање средстава јавног информисања, укључујући и она која пружају информација путем интернета, да своје услуге учине доступним особама с инвалидитетом;
- (е) признавање и подстицање употребе знаковних језика.

Члан 22.
ПОШТИВАЊЕ ПРИВАТНОСТИ

1. Ниједна особа с инвалидитетом, без обзира на мјесто становања или уређење живота, не смије бити изложена произвољном или незаконитом мијешању у његов/њезин приватни живот, породицу, дом, кореспонденцију или друге врсте комуникације, или протузаконитим нападима на његову/њезину част и углед. Особе с инвалидитетом имају право на законску заштиту од таквих мијешања или напада.
2. Државе потписнице штитиће приватност личних података, и података везаних за здравствено стање и рехабилитацију особа с инвалидитетом, на равноправној основи с другим особама.

Члан 23.
ПОШТИВАЊЕ ДОМА И ПОРОДИЦЕ

1. Државе потписнице подузимају дјелотворне и одговарајуће мјере како би се уклонила дискриминација особа с инвалидитетом у свим питањима која се односе на брак, породицу, родитељство и личне односе, на равноправној основи с другим особама, како би се обезбједило да:
 - (а) се признају права свих особа с инвалидитетом, које су у годинама када могу ући у брак, да склопе брак и оснују породицу на основу слободног и пуног пристанка будућих супружника;
 - (б) се признају права особа с инвалидитетом да слободно и одговорно одлучују о броју дјеце и размаку између њих, те да имају приступ информацијама примјереним њиховој доби, едукацији везаној за репродукцију и планирање породице, те обезбједи средства која ће им омогућити остваривање ових права;
 - (в) особе с инвалидитетом, укључујући дјецу, очувају своју плодност на равноправној основи с другим особама.
2. Државе потписнице обезбјеђују права и одговорности особа с инвалидитетом у погледу скрбништва, штићеништва, повјеравања и усвајања дјеце, или сличних уређења када ти појмови постоје у националном законодавству; у свим случајевима првенство мора имати интерес дјеце. Државе потписнице пружају одговарајућу помоћ особама с инвалидитетом у извршавању одговорности подизања дјеце.
3. Државе потписнице обезбјеђују да дјеца с инвалидитетом имају једнака права у погледу породичног живота. Ради остваривања тих права, те како би се спријечило сакривање, напуштање, занемаривање и одвајање дјеце с инвалидитетом, државе потписнице се обавезују на обезбјеђење раних и свеобухватних информација, услуга и потпоре дјечи с инвалидитетом и њиховим породицама.
4. Државе потписнице обезбјеђују да се дијете неће одвајати од својих родитеља против њихове воље, осим ако надлежна тијела након судске оцјене, у складу с мјеродавним правом и поступком, утврде да је такво одвајање потребно и у најбољем интересу дјетета. Ни у ком случају дијете неће бити одвојено од родитеља на основу инвалидитета, било дјетета или једног или оба родитеља.
5. Државе потписнице се обавезују да ће, у случајевима кад ужа породица није у стању водити бригу о дјетету с инвалидитетом, подузети све напоре како би обезбједила алтернативно збрињавање у широј породици, а када то није могуће, унутар друштвене заједнице у породичном окружењу.

Члан 24. ОБРАЗОВАЊЕ

1. Државе потписнице признају право особа с инвалидитетом на образовање. С циљем остваривања овог права без дискриминације и на основу једнаких могућности, државе потписнице обезбјеђују инклузивни систем образовања на свим нивоима, као и цјеложивотно образовање, усмјерено на:
 - (а) пуни развој људског потенцијала и осјећаја достојанства и властите вриједности, те јачања поштивања људских права, основних слобода и људске различитости;
 - (б) развој особности особа с инвалидитетом, њихових талената и креативности, те менталних и физичких способности, до пуног потенцијала;
 - (ц) омогућавање дјелотворног судјеловања особа с инвалидитетом у слободном друштву.

2. У остварењу овог права, државе потписнице обезбјеђују:
 - (а) да особе с инвалидитетом нису искључене из општег система образовања на основу инвалидитета, те да дјеца с инвалидитетом не буду искључена из бесплатног и обавезног основног и средњег образовања на основу инвалидитета;
 - (б) да особе с инвалидитетом имају доступно инклузивно, квалитетно и бесплатно основно и средњошколско образовање, на равноправној основи с другим особама, у заједницама у којим живе;
 - (ц) разумно прилагођавање индивидуалним потребама;
 - (д) да особе с инвалидитетом добију потребну подршку, у систему општег образовања, како би се олакшало њихово стварно образовање;
 - (е) да се обезбједе дјелотворне индивидуализиране мјере потпоре у окружењу које највише доприноси академском и социјалном развоју, у складу с циљем потпуног укључивања.

3. Државе потписнице омогућиће особама с инвалидитетом учење животних и социјалних вјештина како би се олакшало њихово пуно и једнако судјеловање у образовању и у заједници. У том циљу, државе потписнице ће подузети следеће:

- (a) олакшати учење Брајловог писма, алтернативног писма, аугментативних и алтернативних начина, средстава и облика комуникације, вјештина оријентације и покретљивости, те олакшати подршку вршњака и менторски рад;
 - (б) олакшати учење знаковног језика и промовисање језичног идентитета заједнице глухих особа;
 - (ц) обезбједити да се образовање особа, а посебно дјеце која су слијепа, глуха или глухо-слијепа обавља на најприкладнијим језицима и облицима и средствима комуникације за појединца, те у окружењу које обезбјеђује највећи могући академски и друштвени развој.
4. Како би помогле у остваривању овог права, државе потписнице подузеће одговарајуће мјере за запошљавање наставника, укључујући оне с инвалидитетом, који знају знаковни језик и/или Брајлово писмо, и обучаће стручњаке и особље који раде на свим нивоима образовања. Таква обука треба укључивати свијест о инвалидитету и кориштење одговарајућих аугментативних и алтернативних начина, средстава и облика комуникације, образовних техника и материјала за потпору особама с инвалидитетом.
5. Државе потписнице обезбједиће да особе с инвалидитетом имају приступ општем терцијарном образовању, стручном оспособљавању, образовању одраслих и цјеложивотном учењу без дискриминације и на равноправним основама као и други. У том циљу, државе потписнице ће обезбједити да се особама с инвалидитетом обезбједи разумне прилагодбе.

Члан 25. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Државе потписнице признају да све особе с инвалидитетом имају право на уживање највећег могућег здравственог стандарда без дискриминације на основу инвалидитета. Државе потписнице подузимају све одговарајуће мјере како би особама с инвалидитетом обезбједиле приступ здравственим услугама и услугама рехабилитације везаним за здравствену заштиту, које ће водити рачуна о њиховом полу. Државе потписнице посебно:

- (a) пружају особама с инвалидитетом исти опсег, квалитет и стандард бесплатних или доступних услуга и програма које се пружају осталим грађанима, укључујући и оне у подручју полног и репродуктивног здравља, те здравствене програме којима је обухваћено цијело становништво;
- (б) настоје пружити те здравствене услуге које су посебно потребне особама с инвалидитетом управо због њиховог инвалидитета, укључујући рану идентификацију и интервенцију кад је потребно, и услуге намијењене

свођењу на најмању мјеру и спрјечавање даљег инвалидитета, укључујући међу дјецом и старијим особама;

- (ц) обезбједити да се те здравствене услуге налазе што је ближе могуће заједницама у којима особе с инвалидитетом живе, укључујући рурална подручја;
- (д) тражити од здравствених радника да особама с инвалидитетом пружају заштиту исте квалитете која се пружа другима, укључујући и ону на основу слободног и информисаног пристанка, између осталог, подижући ниво свијести о људским правима, достојанству, независности и потребама особа с инвалидитетом кроз едукацију и објављивање етичких стандарда у јавној и приватној здравственој заштити;
- (е) забранити дискриминацију особа с инвалидитетом у обезбјеђивању здравственог обезбјеђивања и животног обезбјеђивања, када је такво обезбјеђивање допуштено националним законодавством, те то обезбјеђивање пружити на правичан и разуман начин;
- (ф) спријечити дискриминаторно ускраћивање здравствене заштите или здравствених услуга или хране и пића на основу инвалидитета.

Члан 26.

ХАБИЛИТАЦИЈА И РЕХАБИЛИТАЦИЈА

1. Државе потписнице подузеће дјелотворне и одговарајуће мјере, укључујући и оне кроз подршку особа с инвалидитетом особама с инвалидитетом, како би се особама с инвалидитетом омогућило да постигну и задрже највећу могућу независност, пуну физичку, менталну, социјалну и професионалну способност, и пуно укључивање и судјеловање у свим подручјима живота. Да би оствариле тај циљ, државе потписнице ће организовати, ојачати и проширити свеобухватне услуге и програме хабилитације и рехабилитације, посебно на подручју здравља, запошљавања, образовања и социјалних услуга, на такав начин да ове услуге и програми:
 - (а) започну у што је могуће ранијој фази и да се заснивају на мултидисциплинарној процјени индивидуалних потреба и снага;
 - (б) дају потпору судјеловању и укључивању у заједницу и све аспекте друштва, да су добровољни и доступни особама с инвалидитетом што је ближе могуће њиховим заједницама, укључујући рурална подручја.

2. Државе потписнице ће промовисати развој основне обуке и даљег усавршавања стручњака и особља које ради у службама хабилитације и рехабилитације.
3. Државе потписнице ће промовисати доступност, знање о и употребу потпорних направа и технологија, обликованих за особе с инвалидитетом, а које се односе на хабилитацију и рехабилитацију.

Члан 27.
РАД И ЗАПОШЉАВАЊЕ

1. Државе потписнице признају право на рад особама с инвалидитетом, на равноправној основи с другим особама, што укључује и право на могућност зарађивања за живот од слободно изабраног или прихваћеног рада на тржишту рада и радном окружењу које је отворено, свеобухватно и доступно особама с инвалидитетом. Државе потписнице ће подузимати одговарајуће кораке како би гарантовале и промовисале остварење права на рад, укључујући и за оне који стекну инвалидитет за вријеме запослења, подuzимањем одговарајућих корака, укључујући законску регулативу, усмјерених, између осталог, на:
 - (а) забрану дискриминације на основу инвалидитета у односу на сва питања која се тичу свих облика запошљавања, укључујући услове за проналажење кандидата, примање и запошљавање, трајање запослења, напредовање у служби и сигурне услове рада који нису штетни по здравље;
 - (б) заштиту права особа с инвалидитетом, на равноправној основи с другим особама, на праведне и повољне услове рада, укључујући једнаке могућности и једнаку накнаду за рад исте вриједности, сигурне услове рада који нису штетни по здравље, укључујући заштиту од узнемиравања и поступке рјешавања притужби;
 - (ц) обезбјеђење да особе с инвалидитетом могу остварити своја радничка и синдикалних права на равноправној основи с другим особама;
 - (д) омогућавање особама с инвалидитетом да имају стварни приступ општим техничким програмима, као и програмима професионалне оријентације, службама за проналажење радних мјеста и стручној и континуираном усавршавању;
 - (е) промовисање могућност запослења и напредовања у служби за особе с инвалидитетом на тржишту рада, те помагати у проналажењу, добивању, задржавању посла, те враћању у радни однос;

- (ф) промовисање могућности samozapoшљавања, подuzетништва и покретања властитих послова;
 - (г) запошљавање особа с инвалидитетом у јавном сектору;
 - (х) промовисање запошљавања особа с инвалидитетом у приватном сектору кроз одговарајуће мјере и политику које могу укључивати програме позитивне дискриминације, подстицаје и друге мјере;
 - (и) обезбјеђење да се особама с инвалидитетом обезбједи разумно прилагођавање мјеста рада;
 - (ј) промовисање стицања радног искуства особа с инвалидитетом на отвореном тржишту рада;
 - (к) промовисање програма стручне и професионалне рехабилитације, задржавања радних мјеста и повратка на посао особа с инвалидитетом.
2. Државе потписнице обезбјеђују да особе с инвалидитетом не буду држане у ропству или потчињености и да буду, под једнаким условима као и друге особе, заштићене од присилног или обавезног рада.

Члан 28.

ОДГОВАРАЈУЋИ ЖИВОТНИ СТАНДАРД И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

1. Државе потписнице признају особама с инвалидитетом и њиховим породицама право на одговарајући животни стандард, укључујући одговарајућу храну, одјећу, становање, као и на непрекидно побољшање животних услова, те ће подузети одговарајуће кораке за заштиту и унапрјеђење остварења тога права без дискриминације на основу инвалидитета.
2. Државе потписнице признају право особа с инвалидитетом на социјалну заштиту и на уживање тог права без дискриминације на основу инвалидитета, те ће подузети одговарајуће кораке да обезбједе и промовишу остваривање тога права, укључујући и мјере у сврху:
- (а) обезбјеђивања једнаког приступа особа с инвалидитетом чистој води, и обезбјеђивања приступа одговарајућим и доступним услугама, направама и другој помоћи за задовољавање потреба везаних за инвалидитет;

- (б) обезбјеђивања приступа особа с инвалидитетом, посебно жена, дјевојака и особа старије животне доби с инвалидитетом, програмима социјалне заштите и програмима смањења сиромаштва;
- (ц) обезбјеђивања приступа особама с инвалидитетом и њихових породица које живе у условима сиромаштва државној помоћи ради покривања трошкова везаних за инвалидитет, укључујући одговарајућу едукацију, савјетовање, финансијску помоћ и центре за привремену његу;
- (д) обезбјеђивања особама с инвалидитетом приступа програмима јавно финансираног становања;
- (е) обезбјеђивања једнаког приступа особама с инвалидитетом програмима и бенефицијама пензионог обезбјеђивања.

Члан 29.

СУДЈЕЛОВАЊЕ У ПОЛИТИЧКОМ И ЈАВНОМ ЖИВОТУ

Државе потписнице гарантују особама с инвалидитетом њихова политичка права и могућност њиховог уживања на равноправној основи с другим особама, те се обавезују:

- (а) обезбједити да особе с инвалидитетом могу дјелотворно и у потпуности судјеловати у политичком и јавном животу, на равноправној основи с другим особама, директно или путем слободно изабраних представника, укључујући и право и могућност да гласају и буду бирани, између осталог, кроз:
 - (i) обезбјеђење да гласачке процедуре, простори и материјали за гласање буду одговарајући, приступачни и једноставни за разумијевање и употребу;
 - (ii) заштиту права особа с инвалидитетом на тајно гласање на изборима и јавним референдумима, без застрашивања, те могућност да се кандидују на изборима и да врше дужност и обављају све јавне функције на свим нивоима власти, олакшавајући кориштење потпорних и нових технологија гдје је то примјерено;
 - (iii) гарантовање изражавања слободне воље особа с инвалидитетом као гласача, и ради тога, кад је потребно, на њихов захтјев, омогућавање да им особа коју они одаберу помаже у гласању;
- (б) активно промовисати окружење у којем особе с инвалидитетом могу дјелотворно и потпуно судјеловати у вођењу јавних послова, без дискриминације и на равноправној основи с другим особама, те подстицање њиховог судјеловања у јавним пословима, укључујући:

- (i) судјеловање у невладиним организацијама и удружењима које се баве јавним и политичким животом земље, те у активностима и вођењу политичких странака;
- (ii) оснивање и приступање организацијама особа с инвалидитетом како би их оне представљале на међународном, националном, регионалном и локалном нивоу.

Члан 30.
СУДЈЕЛОВАЊЕ У КУЛТУРНОМ ЖИВОТУ,
РЕКРЕАЦИЈИ, РАЗОНОДИ И СПОРТУ

1. Државе потписнице признају право особама с инвалидитетом да судјелују у културном животу, на равноправној основи с другим особама, те ће подузети све одговарајуће мјере како би обезбједиле да особе с инвалидитетом:
 - (a) имају приступ културним материјалима у приступачним облицима;
 - (б) имају приступ телевизијским програмима, филмовима, позоришту и другим културним активностима у приступачним облицима;
 - (ц) имају приступ мјестима на којима се одвијају културне приредбе или пружају услуге културе, као што су позоришта, музеји, кина, библиотеке и туристичке услуге, и, у мјери у којој је то могуће, споменицима и локалитетима од националног културног значаја.
2. Државе потписнице подузеће одговарајуће мјере како би омогућиле особама с инвалидитетом да развијају и користе своје креативне, умјетничке и интелектуалне потенцијале, не само за њихово властито добро, већ и ради обогаћивања друштва.
3. Државе потписнице подузимају све одговарајуће кораке, у складу са међународним правом, како би обезбједиле да закони који штите право интелектуалног власништва не представљају неразумну или дискриминаторну баријеру приступу особа с инвалидитетом културној грађи.
4. Особе с инвалидитетом имају право, на равноправној основи с другим особама, на признавање и потпору свом културном и језичном идентитету, укључујући знаковни језик и културу глухих.
5. Како би се особама с инвалидитетом омогућило судјеловање на равноправној основи с другим особама у рекреативним, спортским активностима и разоноди, државе потписнице подузеће одговарајуће мјере како би:

- (a) подстакле и побољшале судјеловање, у највећој могућој мјери, особа с инвалидитетом у општим спортским активностима на свим нивоима;
- (б) обезбједиле да особе с инвалидитетом имају могућност организовања, развијања и судјеловања у спортским и рекреативним активностима специфичним за особе с инвалидитетом, и у том циљу ће подстицати обезбјеђење одговарајућих упута, обуке и средстава, на равноправној основи с другим особама;
- (ц) обезбједиле да особе с инвалидитетом имају приступ спортским, рекреацијским и туристичким објектима;
- (д) обезбједиле да дјеца с инвалидитетом имају једнак приступ судјеловању у игри, рекреацији, укључујући оне активности које се одвијају у склопу образовног система;
- (е) обезбједиле да особе с инвалидитетом имају приступ услугама организатора рекреативних, туристичких, спортских активности и разоноде.

Члан 31.

СТАТИСТИКА И ПРИКУПЉАЊЕ СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА

1. Државе потписнице обавезују се прикупљати одговарајуће информације, укључујући статистичке податке и податке из истраживања, како би могле формулисати и проводити политику за остваривање ове Конвенције. Процес прикупљања и одржавања података треба:
 - (a) бити у складу са законом утврђеним механизмима заштите, укључујући прописе о заштити података, како би се обезбједила повјерљивост и поштивање приватности особа с инвалидитетом;
 - (б) бити у складу с међународно прихваћеним нормама о заштити људских права и основних слобода и етичким начелима у прикупљању и кориштењу статистичких података.
2. Подаци прикупљени у складу с одредбама овог члана бит ће разврстани на одговарајући начин и кориштени тако да помогну у процјени провођења обавеза држава потписница преузетих овом Конвенцијом, те да се идентификују и уклоне баријере с којима се суочавају особе с инвалидитетом у остваривању својих права.
3. Државе потписнице преузимају одговорност за дистрибуцију статистичких података и за обезбјеђивање њихове доступности особама с инвалидитетом и другима.

Члан 32.
МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

1. Државе потписнице признају важност међународне сарадње и њеног унапрјеђења, у подупирању националних напора за постизање сврхе и циљева ове Конвенције, и преузет ће одговарајуће и дјелотворне мјере у том погледу, заједно с другим државама, и кад је то примјерено, у партнерству с релевантним међународним и регионалним организацијама и грађанским друштвом, посебно с организацијама особа с инвалидитетом. Такве мјере могу, међу осталим, укључивати:
 - (а) обезбјеђење да међународна сарадња, укључујући међународне програме развоја, укључује и буде приступачна особама с инвалидитетом;
 - (б) олакшавање и подржавање изградње капацитета, укључујући и оне кроз размјену и дијељење информација, искустава, програма едукације и најбољих пракси;
 - (ц) олакшавање сарадње у истраживању и приступу знанственим и техничким сазнањима; и
 - (д) пружање, када је то примјерено, техничке и економске помоћи, укључујући и кроз олакшавање приступа и дијељење приступачних и потпорних технологија, те кроз трансфер технологија.
2. Одредбе овог члана не утичу на обавезе сваке државе потписнице да испуни своје обавезе преузете овом Конвенцијом.

Члан 33.
ПРОВОЂЕЊЕ И ПРАЋЕЊЕ ПРОВОЂЕЊА КОНВЕНЦИЈЕ
НА НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ

1. Државе потписнице, у складу са својим системом организације, одредиће једно или више средишта унутар владе за питања која се тичу провођења ове Конвенције и размотриће могућност успостављања или одређивања механизма координације унутар владе који ће олакшати провођење с тим повезаних мјера у различитим секторима и на различитим нивоима.
2. Државе потписнице ће, у складу са својим правним и управним системом, одржавати, јачати или успостављати на националном нивоу оквир, укључујући један или више независних механизма, када је то примјерено, да унаприједи, заштите и надзиру провођење ове Конвенције. Код именовања или успостављања тог механизма, државе потписнице ће узети у обзир принципе који се односе на статус и функционисање националних институција за заштиту и унапрјеђење људских права.

3. Грађанско друштво, а посебно особе с инвалидитетом и организације које их представљају, бит ће укључени и потпуно судјеловати у процесу праћења.

Члан 34.

КОМИТЕТ ЗА ПРАВА ОСОБА С ИНВАЛИДИТЕТОМ

1. За извршавање овдје наведених функција успоставит ће се Комитет за права особа с инвалидитетом (у даљем тексту: "Комитет").
2. Комитет ће се, у тренутку ступања на снагу ове Конвенције, састојати од 12 експерата. Након додатних шездесет ратификација или приступања Конвенцији, чланство Комитета ће се повећати за 6 чланова, те ће достићи број од највише 18 чланова.
3. Чланови Комитета ће обављати дужност као појединци и бит ће високог моралног угледа с признатом стручношћу и искуством на подручју уређеном овом Конвенцијом. Приликом номинирања својих кандидата, државе потписнице се позивају да воде рачуна о одредбама наведеним у члану 4. ставу 3 ове Конвенције.
4. Чланове Комитета ће изабрати државе потписнице, водећи рачуна о равномјерној географској заступљености, заступљености различитих цивилизацијских облика и главних правних система, избалансираној заступљености полова и судјеловању експерата с инвалидитетом.
5. Чланови Комитета бират ће се тајним гласањем с пописа особа које именују државе потписнице између својих држављана на састанцима држава потписница. На тим састанцима, на којима двије трећине држава потписница чини кворум, особе изабране у Комитет су оне које добију највећи број гласова и апсолутну већину гласова представника присутних држава потписница које гласају.
6. Почетни избори ће се одржати не касније од шест мјесеци након ступања на снагу ове Конвенције. Најмање четири мјесеца прије датума сваког избора, Генерални секретар Уједињених нација упутиће писмо државама потписницама, у којем их позива да доставе номинације у року два мјесеца. Генерални секретар ће затим припремити абecedни попис свих кандидата, с означеном државом потписницом која их је номинирала, и затим ће их упутити државама потписницама ове Конвенције.
7. Чланови Комитета бирају се на раздобље од четири године. На ту дужност могу бити бирани још једном. Међутим, мандат шест чланова бираних на првим изборима завршиће се по истеку двије године; одмах након првих

избора, имена ових шест чланова одредиће предсједавајући ждријебом на састанку наведеном у ставу 5. овог члана.

8. Избор шест додатних чланова Комитета извршиће се приликом редовних избора, у складу с одговарајућим одредбама овог члана.
9. Уколико члан Комитета умре или да оставку или изјави да из неких других разлога не може више обављати своју дужност, држава потписница која је номинирала члана именоване другог стручњака истих квалификација, који испуњава услове наведене у релевантним одредбама овог члана, који ће обављати дужност до краја мандата.
10. Комитет утврђује свој пословник о раду.
11. Генерални секретар Уједињених нација обезбједиће потребно особље, опрему и просторије за дјелотворно функционисање Комитета према одредбама ове Конвенције и сазваће његов први састанак.
12. Уз одобрење Генералне скупштине, чланови Комитета основаног према одредбама ове Конвенције примаће накнаду из извора Уједињених нација под одредбама и условима које постави Скупштина, имајући у виду важност одговорности Комитета.
13. Чланови Комитета имају право на средства и простор, повластице и имунитет експерата у мисији Уједињених нација, како је наведено у релевантним дијеловима Конвенције о повластицама и имунитетима Уједињених нација.

Члан 35.

ИЗВЈЕШТАЈИ ДРЖАВА ПОТПИСНИЦА

1. Свака држава потписница ће Комитету, преко Генералног секретара Уједињених нација, поднијети свеобухватан извјештај о мјерама подузетим ради остварења обавеза преузетих потписивањем ове Конвенције, те о напретку оствареном у том погледу, у року од двије године након ступања на снагу ове Конвенције за сваку дотичну државу потписницу.
2. Након тога, државе потписнице ће подносити даље извјештаје најмање сваке четири године и даље кад год то Комитет затражи.
3. Комитет одлучује о смјерницама које се примјењују у погледу садржаја извјештаја.
4. Држава потписница која је Комитету поднијела свеобухватни почетни извјештај, не треба у наредним извјештајима понављати раније достављене информације. Приликом припремања извјештаја Комитету, државе

потписнице се позивају да размотре да то направе на отворен и транспарентан начин, те да размотре одредбе из члана 4. става 3. ове Конвенције.

5. Извјештаји могу указивати на факторе и тешкоће које утичу на степен испуњења обавеза из ове Конвенције.

Члан 36. РАЗМАТРАЊЕ ИЗВЈЕШТАЈА

1. Комитет ће размотрити сваки извјештај, те ће, кад нађе за сходно, дати приједлоге и опште препоруке о извјештају и прослиједити их заинтересованој држави потписници. Држава потписница може Комитету одговорити с подацима које одабере. Комитет може од држава потписница тражити додатне информације релевантне за провођење ове Конвенције.
2. Ако држава потписница значајно касни с подношењем извјештаја, Комитет може дотичну државу потписницу обавијестити о потреби разматрања провођења ове Конвенције у тој држави потписници, на основу поузданих информација доступних Комитету, уколико се мјеродавни извјештај не поднесе у року три мјесеца од обавјештавања. Комитет ће позвати државу потписницу да учествује у таквом разматрању. Уколико држава потписница одговори с подношењем релевантног извјештаја, примјењиваће се одредбе става 1. овог члана.
3. Генерални секретар Уједињених нација ставиће извјештаје на располагање свим државама потписницама.
4. Државе потписнице ће ставити своје извјештаје на располагање јавности у својим земљама и поједноставиће могућност давања приједлога и општих препорука које се односе на ове извјештаје.
5. Комитет ће специјализованим агенцијама, фондовима и програмима Уједињених нација и другим надлежним тијелима, кад нађе за сходно, прослиједити извјештаје држава потписница, како би размотрили захтјев или указали на потребу за техничким савјетом или помоћи које извјештаји садржавају, заједно с примједбама и препорукама Комитета о тим захтјевима или индикацијама, уколико их има.

Члан 37. САРАДЊА ИЗМЕЂУ ДРЖАВА ПОТПИСНИЦА И КОМИТЕТА

1. Свака држава потписница ће сарађивати с Комитетом и помагати његовим члановима у испуњавању њихових дужности.

2. У свом односу с државом потписницом, Комитет ће размотрити начине и средства за јачање националних капацитета за провођење ове Конвенције, укључујући и међународну сарадњу.

Члан 38.

ОДНОС КОМИТЕТА С ДРУГИМ ТИЈЕЛИМА

Да би се подстакнуло дјелотворно провођење ове Конвенције и подстакнула међународна сарадња на подручју које покрива ова Конвенција:

- (а) Специјализоване агенције и друга тијела Уједињених нација имају право бити присутни приликом разматрања провођења оних одредби ове Конвенције које улазе у њихов дјелокруг рада. Кад то сматра потребним, Комитет може позвати специјализоване агенције и друга надлежна тијела да дају стручно мишљење о провођењу Конвенције у областима која улазе у дјелокруг њихових мандата. Комитет може позвати специјализоване агенције и друга тијела Уједињених нација да поднесу извјештаје о провођењу Конвенције о областима које улазе у дјелокруг њихових активности.
- (б) Комитет ће у вршењу свог мандата консултовати, гдје је то примјерено, друга одговарајућа тијела основана међународноправним документима о људским правима, с циљем обезбјеђивања досљедности њихових смјерница о извјештавању, приједлога и општих препорука, те избјегавања удуплавања и преклапања у обављању њихових дужности.

Члан 39.

ИЗВЈЕШТАЈ КОМИТЕТА

Комитет ће сваке двије године подносити извјештај о својим активностима Генералној скупштини и Економском и социјалном вијећу, и може давати приједлоге и опште препоруке утемељене на прегледу извјештаја и информација добијених од држава потписница. Такви приједлози и опште препоруке бит ће укључени у извјештај Комитета, заједно с коментарима држава потписница, уколико оне доставе такве коментаре.

Члан 40.

КОНФЕРЕНЦИЈА ДРЖАВА ПОТПИСНИЦА

1. Државе потписнице ће се редовно састајати на Конференцији држава потписница, како би размотриле било које питање везано за провођење ове Конвенције.
2. Не касније од шест мјесеци након ступања на снагу ове Конвенције, Генерални секретар Уједињених нација сазваће Конференцију држава потписница. Наредне конференције Генерални секретар Уједињених нација

сазиваће сваке двије године или у складу с одлуком Конференције држава потписница.

**Члан 41.
ДЕПОЗИТАР**

Генерални секретар Уједињених нација именован је депозитаром ове Конвенције.

**Члан 42.
ПОТПИСИВАЊЕ**

Ова ће Конвенција бити отворена за потписивање свим државама и организацијама регионалне интеграције у сједишту Уједињених нација у Њујорку од 30. марта 2007.

**Члан 43.
ПРИСТАНАК НА ОБАВЕЗИВАЊЕ КОНВЕНЦИЈОМ**

Ова Конвенција подлијеже ратификацији земаља потписница и формалној потврди организација регионалне интеграције које су је потписале. Биће отворена за приступање свим државама или организацијама регионалне интеграције које нису потписале Конвенцију.

**Члан 44.
ОРГАНИЗАЦИЈЕ РЕГИОНАЛНЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ**

1. “Организација регионалне интеграције“ означава организацију коју оснивају суверене државе неке регије, на коју су државе чланице пренијеле надлежност по питањима уређеним овом Конвенцијом. Такве организације ће у својим документима формалног потврђивања или приступања навести опсег њихове надлежности у односу на питања уређена овом Конвенцијом. Оне ће накнадно обавијестити депозитара о свакој суштинској измјени у опсегу њихове надлежности.
2. Кориштење израза „државе потписнице“ у овој Конвенцији односи се на те организације у оквиру граница њихове надлежности.
3. За сврху члана 45. става 1 и члана 47. ставови 2. и 3., било који инструмент који депонира организација регионалне интеграције неће се убрајати.
4. Организације регионалне интеграције, у питањима своје надлежности, могу остварити право гласа на Конференцији држава потписница, с бројем гласова који је једнак броју држава чланица које су потписнице ове Конвенције. Таква организација неће моћи остварити своје право на гласање ако било која од њених држава чланица искористи своје право, и обрнуто.

Члан 45.
СТУПАЊЕ НА СНАГУ

1. Ова Конвенција ступа на снагу тридесетог дана након дана депонирања двадесетог инструмента о ратификацији или приступању.
2. За сваку државу или организацију регионалне интеграције која ратификује, формално потврди или приступи Конвенцији након депонирања двадесетог таквог инструмента, Конвенција ступа на снагу тридесетог дана након депонирања њезиног властитог инструмента.

Члан 46.
РЕЗЕРВЕ

1. Резерве неспојиве са циљем и сврхом ове Конвенције нису дозвољене.
2. Резерве могу бити повучене у било које вријеме.

Члан 47.
АМАНДМАНИ

1. Свака држава потписница може предложити амандман на ову Конвенцију и доставити га Генералном секретару Уједињених нација. Генерални секретар ће предложене амандмане послати државама потписницама, са захтјевом да га обавијесте желе ли одржавање Конференције држава потписница ради разматрања и одлучивања о приједлозима. У случају да се, у року од четири мјесеца од дана обавјештавања, најмање једна трећина држава потписница изјасни за одржавање такве конференције, Генерални секретар ће сазвати конференцију под покровитељством Уједињених нација. Сваки амандман прихваћен двотрећинском већином присутних држава потписница које гласају на конференцији, Генерални секретар ће поднијети на одобрење Генералној скупштини, а затим и свим државама потписницама на прихваћање.
2. Амандман који буде прихваћен и потврђен у складу са ставом 1. овог члана ступа на снагу тридесетог дана након што број депонираних инструмената о прихваћању достигне двије трећине од укупног броја држава потписница на дан прихваћања амандмана. Након тога, амандман ступа на снагу за сваку државу потписницу тридесетог дана након депонирања властитог документа о прихваћању. Амандман је обавезујући само за оне државе потписнице које га прихвате.
3. Уколико Конференција држава потписница одлучи консензусом, амандман усвојен и потврђен у складу са ставом 1. овог члана који се искључиво односи на чланове 34, 38, 39 и 40, ступа на снагу за све државе потписнице тридесетог дана након што број депонираних инструмената о прихваћању

достигне двије трећине броја држава потписница на дан усвајања амандмана.

Члан 48.
ОТКАЗИВАЊЕ КОНВЕНЦИЈЕ

Држава потписница може писменом обавијешћу Генералном секретару Уједињених нација отказати Конвенцију. Отказивање ступа на снагу годину дана од дана када Генерални секретар прими обавијест.

Члан 49.
ПРИСТУПАЧНИ ФОРМАТ

Текст ове Конвенције ће бити доступан у приступачном формату.

Члан 50.
ВЈЕРОДОСТОЈНИ ТЕКСТОВИ

Текстови ове Конвенције на арапском, кинеском, енглеском, француском, руском и шпањолском језику једнако су вјеродостојни.

У потврду тога, ниже потписани опуномоћеници, које су њихове владе прописно овластиле, потписали су ову Конвенцију.

ФАКУЛТАТИВНИ ПРОТОКОЛ УЗ КОНВЕНЦИЈУ О ПРАВИМА ОСОБА С ИНВАЛИДИТЕТОМ

Државе потписнице овог Протокола сложиле су се о следећем:

Члан 1.

1. Држава потписница овог Протокола (у даљем тексту: "држава потписница") признаје надлежност Комитета за права особа с инвалидитетом (у даљем тексту: "Комитет") да прима и разматра представке од и у име појединаца и група појединаца који су у њезиног правној надлежности, а који тврде да су жртве кршења одредби ове Конвенције од стране те државе потписнице.
2. Комитет не може примати представке који се односе на државу потписницу Конвенције уколико она није потписница овог Протокола.

Члан 2.

Комитет ће сматрати да је представка неприхватљива ако:

- (а) је представка анонимна;
- (б) представка представља злоупотребу права подношења таквих представки, или је неспојива с одредбама ове Конвенције;
- (ц) је Комитет већ разматрао исто питање, или је оно предмет разматрања у неком другом поступку међународног испитивања или мирења;
- (д) нису исцрпљени сви расположиви домаћи правни лијекови. Ово неће бити правило кад је примјена правних лијекова безразложно продужена, или кад је вјеројатно да неће имати ефекта;
- (е) је очито неоснована или није довољно поткријељена; или
- (ф) су се чињенице које су предмет представке десиле прије ступања на снагу ове Конвенције за дотичну државу потписницу, осим ако се те чињенице настављају и после тог датума.

Члан 3.

Под резервом одредби члана 2 овог Протокола, Комитет ће држави потписници на коју се представка односи скренути пажњу на дотичну представку. У року од шест мјесеци, држава приматељица доставит ће Комитету писано објашњење или изјаву којом појашњава предмет и правни лијек, уколико га је држава подузела.

Члан 4.

1. У било ком тренутку након примања представке и прије одлучивања о основаности, Комитет може пренијети на дотичну државу потписницу захтјев да она хитно размотри подузимање оних привремених мјера које могу бити потребне како би се избјегла могућа ненадокнадива штета жртви или жртвама наводног кршења.
2. Када Комитет користи своје дискреционо право из става 1 овог члана, то не подразумева одлучивање о допуштености или о основаности представке.

Члан 5.

Комитет одржава затворене сједнице кад разматра представке поднесене у складу с овим Протоколом. Након разматрања представке, Комитет упућује приједлоге и препоруке, уколико их има, дотичној држави потписници и подносиоцу представке.

Члан 6.

1. Уколико Комитет прими поуздане информације које указују да држава потписница озбиљно и системски крши права из ове Конвенције, Комитет ће позвати државу потписницу да сарађује у разматрању информације, и у том циљу доставит ће запажања везана за дотичне информације.
2. Узимајући у обзир запажања које је могла доставити дотична држава потписница, као и сваку другу информацију која му је доступна, Комитет може одредити једног или више својих чланова да проведу истрагу и Комитету хитно поднесу извјештај. Када је оправдано, и уз сагласност државе потписнице, истрага може укључивати и долазак на њезин териториј.
3. Након разматрања налаза такве истраге, Комитет ће доставити те налазе држави потписници на коју се истрага односи, заједно с могућим коментарима и препорукама.
4. Држава потписница на коју се истрага односи, у року од шест мјесеци од пријема налаза, коментара и препорука које је Комитет доставио, доставиће своја запажања Комитету.

5. Таква истрага ће се проводити повјерљиво, а тражит ће се сарадња државе потписнице у свим фазама поступка.

Члан 7.

1. Комитет може позвати државу потписницу на коју се истрага односи да у свој извјештај према члану 35. Конвенције уврсти податке о свим мјерама подузетим на основу истраге проведене у складу са чланом 6. овог Протокола.
2. Комитет може, уколико је потребно, по истеку раздобља од шест мјесеци наведеног у члану 6. став 4, позвати државу потписницу на коју се истрага односи да га информише о мјерама које је подузела као одговор на истрагу.

Члан 8.

Свака држава потписница може, у тренутку потписивања или ратификације овог Протокола или приступања, изјавити да не признаје надлежност Комитета предвиђену у члановима 6. и 7.

Члан 9.

Генерални секретар Уједињених нација је депозитар овог Протокола.

Члан 10.

Овај Протокол је отворен за потписивање државама потписницама Конвенције и организацијама регионалне интеграције у сједишту Уједињених нација у Њујорку од 30. марта 2007.

Члан 11.

Овај Протокол подлијеже ратификацији земаља потписница које су потписале или приступиле Конвенцији. Он подлијеже формалном потврђивању земаља организација регионалне интеграције које су формално потврдиле или приступиле Конвенцији. Биће отворен за приступање свим државама или организацијама регионалне интеграције које су ратификовале, формално потврдиле и приступиле Конвенцији, а које нису потписале Протокол.

Члан 12.

1. "Организација регионалне интеграције" означава организацију коју оснивају суверене државе неке регије, на коју су земље чланице пренијеле надлежност по питањима уређеним Конвенцијом и овим Протоколом. Такве организације ће у својим документима формалног потврђивања или

приступања назначити опсег надлежности у односу на питања уређена Конвенцијом и овим Протоколом. Оне ће накнадно обавијестити депозитара о свакој суштинској измјени у опсегу њихове надлежности.

2. Кориштење израза "државе потписнице" у овом се Протоколу односи на те организације у границама њихове надлежности.
3. За потребе члана 13, став 1. и члана 15, став 2, било који инструмент који депонира организација регионалне интеграције неће се убрајати.
4. Организације регионалне интеграције, у питањима своје надлежности, могу остварити своје право гласа на састанцима држава потписница, с бројем гласова једнаком броју држава чланица које су потписнице овог Протокола. Таква организација неће моћи остварити своје право на гласање ако било која од њезиних држава чланица искористи своје право, и обрнуто.

Члан 13.

1. Након ступања на снагу Конвенције, овај Протокол ступа на снагу тридесетог дана након депонирања инструмента о ратификацији или приступању.
2. За сваку државу или организацију регионалне интеграције ратификација, формално потврђивање или приступање Протоколу након полагања десетог таквог инструмента, Протокол ступа на снагу тридесетог дана након депонирања сваког властитог инструмента.

Члан 14.

1. Резерве неспојиве с циљем и сврхом овог Протокола нису дозвољене.
2. Резерве се могу повући у било које вријеме.

Члан 15.

1. Свака држава потписница може предложити амандман на овај Протокол и доставити га Генералном секретару Уједињених нација. Генерални секретар ће о предложеним амандманима обавијестити државе потписнице, са захтјевом да га обавијесте желе ли одржавање састанка држава потписница ради разматрања и одлучивања о приједлозима. У случају да се, у року од четири мјесеца од дана обавјештавања, најмање једна трећина држава потписница изјасни за одржавање таквог састанка, Генерални секретар ће сазвати састанак под покровитељством Уједињених нација. Сваки амандман прихваћен двотрећинском већином присутних држава потписница које гласају Генерални секретар ће поднијети Генералној

скупштини на одобрење, а затим и свим државама потписницама на прихваћање.

2. Амандман који буде прихваћен и потврђен у складу са ставом 1. овог члана ступа на снагу тридесетог дана након што број положених докумената о прихваћању достигне двије трећине броја држава потписница на дан прихваћања амандмана. Након тога, амандман ступа на снагу за сваку државу потписницу тридесетог дана након депонирања властитог документа о прихваћању. Амандман је обавезујући само за оне државе потписнице које га прихвате.

Члан 16.

Држава потписница може писменом обавијешћу Генералном секретару Уједињених нација отказати овај Протокол. Отказивање ступа на снагу годину дана од дана када Генерални секретар прими обавијест.

Члан 17.

Текст овог Протокола бит ће доступан у приступачном формату.

Члан 18.

Текстови овог Протокола на арапском, кинеском, енглеском, француском, руском и шпањолском језику једнако су вјеродостојни.

У потврду тога, доље потписани опуномоћеници, које су њихове владе прописно овластиле, потписали су овај Протокол.